

קפטן לורנס מרכוס (Marcus), 1917-2013, השריונר נגד רומל

אלי"מ (מיל) ד"ר בני מיכלסון

"ניימן – מרכוס" מותג האופנה של טקסס – לורנס קצין תותחנים במילואים

לורנס מרכוס נולד בדאלאס טקסס כבנם הצעיר של מיני והרברט מרכוס, מייסדי ובעלי הכל-בו האפנתי "ניימן-מרכוס" (Neiman Marcus). לורנס החל לעבוד בחנות הכל-בו של הוריו כבר בגיל 6 באיסוף סיכות ואטבים שנפלו מהבגדים באולמות התצוגה. הוא המשיך להתפתח כמוכר / זבן במקביל ללימודיו בתיכון וסיים את הקריירה שלו כמנכ"ל וסגן יו"ר התאגיד הבינ"ל "ניימן-מרכוס" בשנת 1986.

למד בביה"ס היסודי "טריל" (Terrill) לנערים ובבית-הספר התיכון "וודרו וילסון" בדלאס. את לימודיו האקדמאיים רכש באוניברסיטת הרווארד. קיבל תואר BA בשנת 1938 ו- MA במנהל-עסקים בשנת 1940. לורנס התעניין מאד בעניינים צבאיים ובמסגרת לימודיו בחר קורס במדעים צבאיים (Military Science). במקביל, התנדב למסלול המיוחד להכשרת קצונת מילואים באוניברסיטאות של (RTOC). במסגרת הכשרתו כקצין מילואים הצטרף לחיל התותחנים בה התמחה

כקת"ק בקורס קייץ בשנת 1937 בבסיס "אתן אלן" שבוורמונט. כאשר שב לביתו בדלאס הצטרף לעסק המשפחתי בתחומי הרכש ועיצוב המוצר.¹

גיוס לצבא והסבה לשריון

הבסתם המהירה של צבאות צרפת ובריטניה על אדמת צרפת בחודשים מאי-יוני 1940 ותחילת הקרב על בריטניה מיד אחר-כך, הביאו לשינוי בהלכי-הרוח בקונגרס האמריקאי. כבר ב- 20 ביוני 1940, אישר הקונגרס, לראשונה בתולדות ארה"ב, גיוס חובה חלקי בעתות שלום (לשנה אחת).² פעולה שמגמתה הייתה להגדיל את צבא ארה"ב בבת-אחת.

ב- 27 באוגוסט, פורסמה החלטה משותפת של כל חברי הקונגרס המאשרת למשרד המלחמה לגייס מיידית את 300,000 חיילי המשמר הלאומי והמילואים לשנת שירות אחת במסגרת הצבא הסדיר הפדרלי. שלושה שבועות לאחר מכן פורסם חוק בקונגרס המאשר לצבא לגייס 900,000 איש, במסגרת גיוס חובה חלקי, גם כן למשך שנה אחת בלבד.

בפברואר 1941, פרסם הצבא את תכנית העבודה (האימונים) השנתית. אחד הצעדים הראשונים היה הפעלת 4 מפקדות הארמיה ו- 9 מפקדות הקורפוס שקיימות היו עד אז "על הנייר" בלבד אשר תוך הקמתן כמפקדות אמתיות יפקחו על אימוני היחידות, כל אחת בגזרתה. אולם תכנית זו נתקלה כבר בתחילתה במכשולים רבים, אחת הבעיות החמורות ביותר הייתה המחסור בקצינים מיומנים המוכשרים לתפקידם. הסיבה בגללה לא קרסה כל תוכנית האימונים הנ"ל הייתה הימצאותם של 106,000 קציני מילואים שעברו את הכשרתם במסלול המיוחד לקצונה באוניברסיטאות (Reserve Training Officers Corps). קצינים אלו הוו 90% של הסגנים בכלל הצבא ו- 60% של הקצונה ביחידות השדה.

לא עברה שנה מאז שב לורנס מלימודיו בהרווארד וצירופו לעסק המשפחתי ושוב נאלץ לעזוב את הבית, הפעם בהיותו בין המתגייסים הראשונים כאשר הוכרז הגיוס החלקי. בהיותו קצין תותחנים במילואים, הוצב לורנס במערך הארטילרי של דיביזיית החי"ר מס. 1 של צבא ארה"ב. הייתה זו הדיביזייה הסדירה הראשונה של הצבא והראשונה שנשלחה לבריטניה, לזירה האירופית, בחודש יולי 1942.

אחת הבעיות "הבוערות" ביותר אתן נאלץ צבא ארה"ב להתמודד בשעה קריטית זו הייתה בניין כוח שיוכל לעמוד בשדה הקרב מול "מלחמת הבזק" הגרמנית כפי שהודגמה במערכת פולין והמערכה על צרפת. בראשונה עוד חשבו מפקדי צבא ארה"ב שמלחמת התנועה הממוכנת הגרמנית הצליחה בשל

¹ The Dallas Morning News, Lawrence Marcus, member of the legendary retailing family, dies at 96, 1 November 2013.

² Christopher R. Gabel, The US Army GHQ maneuvers of 1941, Center of Military History, US Army, Washington DC, 1992 Gabel, p. 14.

חולשתו של צבא פולין והעריכו שכאשר יעמוד מול הגרמנים צבא מהשורה הראשונה – כמו צבא צרפת שנחשב באותה עת לצבא הטוב בעולם – הישגי המחץ המשוריין הגרמני לא יוכלו לחזור על עצמם. לכן כאשר צבאות בריטניה וצרפת הובסו ביוני 1940, הפיקוד העליון האמריקאי נכנס לפאניקה. שנים רבות של הזנחת השריון ובתוך כך לחימת הנ"ט (נגד-טנקים) בצבא ארה"ב בשנים שבין מלחמות העולם תפסה צבא זה לא ערוך לאופן החדש של המלחמה – המלחמה הממוכנת.

צעדים ראשונים נעשו כבר לאחר המערכה בפולין ובשנת 1940 הוחלט על הקמת חיל שריון ומערך נ"ט בעוצבות החי"ר. סוללת תותחי נ"ט 37 מ"מ הוקמה בכל חטיבת חי"ר וגד' תותחי נ"ט 37 מ"מ בכל דיביזיה. מערכי הארטילריה בדיביזיות החי"ר נצטוו לקבל אחריות על גדודי הנ"ט ולאישם בקציני תותחנים. באופן זה, הוא מצא את עצמו מוצב בגדוד תותחי הנ"ט של דיביזיית החי"ר ה-1.

אלא שהמערכה על צרפת בה הובסו צבאות אירופה מהמעלה הראשונה כמו הצרפתי והבריטי הכתה בהלם את צבא ארה"ב.³ נעשה מאמץ גדול ללמוד את לקחי ה"בליצקריג" הגרמני והיכולת להתמודד אתו. הרשמים שהגיעו מהמלחמה על צרפת היו שהטנקים הגרמניים הוו את הבעיה העיקרית ובאם ניתן יהיה לעצור את הטנקים אפשר יהיה לעצור את מתקפת השריון. הלקחים הראשוניים שנלמדו בחופזה היו שצריך מחד גיסא להקים חיל שריון משמעותי המתאים למלחמה המודרנית ואשר יוכל לנצח בשדות הקרב ובמקביל להקים יכולת נ"ט שתוכל לעצור את הטנקים הגרמניים. התייעצות עם קצינים אמריקאים שהכירו את הצבא הגרמני העלו מסקנה נוספת הנובעת ממלחמת התנועה הממוכנת והיכולת של הגרמנים לרכז במהירות עוצמה גדולה בנקודות תורפה בחזית ולהבקיע ב"מרכזי כובד" אלו. מכאן היה ברור שחלוקה "צודקת" של תותחי הנ"ט בכל עוצבות החי"ר לא תאפשר להתגונן מול הדוקטרינה הגרמנית.

בצבא ארה"ב החל ויכוח מי יהיה אחראי על הלחימה הנגד-טנקית, חיל הרגלים אשר יצטרך לעמוד מול התקפות השריון הגרמניות או חיל התותחנים כיוון שאמצעי הנ"ט יהיו תותחים ?

הנחת היסוד לבניין הכוח הייתה שהלוחמה הנגד-טנקית הינה צורת לחימה מורכבת ומיוחדת המחייבת התייחסות ספציפית. ההחלטה שהתקבלה לבסוף הייתה להקים **חיל נ"ט עצמאי** שיהיה כפוף למפקדה הכללית של הצבא בדיוק כמו **חיל השריון**. יחידות חיל הנ"ט ישאו בנטל של בלימת התקפת הטנקים הגרמנים ובכך יאפשרו ליחידות השריון להוות את הגורם ההתקפי בשדה הקרב על מנת להכריע את האויב.

בחודש נובמבר 1941, ימים ספורים לפני ההתקפה היפנית על פרל-הארבור וכניסתה של ארה"ב למלחמה הוקם חיל הנ"ט. צריך היה להקצות במהירות לחיל החדש כוח-אדם ואמצעים שיאפשרו את ההתמודדות עם השריון הגרמני. לגבי כוח-האדם, הוחלט להתבסס על גדודי הנ"ט הדיביזיוניים

³ Christopher R. Gabel, Seek, strike, and destroy, U.S. Army Tank Destroyer Doctrine in World War 2, Fort Leavenworth, Kansas, September 1985, p. 9.

הקיימים. גדודים אלו שהוקמו זה לא מכבר ורק סיימו אימון הקמה בחודש אפריל 1941, הוצאו מרשות הדיביזיות והוכפפו לחיל החדש. כך הוא מצא את עצמו עם כניסתה של ארה"ב למלחמה - קצין בחיל הנ"ט.⁴

הבעיה השנייה הייתה ההתלבטות בדבר אמצעי הלחימה. ברור היה שיש צורך בתותח נ"ט בעל ניידות גבוהה שניתן יהיה לרכזו אל מול המחץ הגרמני באותה המהירות בה נע השריון שמנגד. הפתרון הפשוט ביותר היה כמובן לצייד את גדודי הנ"ט בטנקים, אשר יהוו אמצעי הנ"ט הנייד הטוב ביותר. אלא שייצור טנקים בינוניים שיוכלו להתמודד עם הגרמנים רק החל והיה ברור שאם הם יוקצו ליחידות הנ"ט יוצר מחסור רציני ביחידות השריון כאשר היעד היה לבנות קורפוס משוריין בן שתי דיביזיות שריון "כבדות" שיוכל להכריע בשדה הקרב.

הפתרון שאומץ היה לפתח משחית טנקים ייעודי שיוכל להתמודד עם הטנקים הגרמניים, ואכן הוחל בפיתוח כזה שלבסוף יוצר בדמות ה-M-10 אבל בינתיים המלחמה לא יכלה להמתין לפיתוח האמל"ח החדש. פתרון הביניים עבור הנ"ט היה מאולתר, הקמת גדודי "משחית-טנקים" (Tank Destroyers) אשר עליהם הראשונים יהיו תותחי-שדה 75 מ"מ מתנייעים על זחל"מים, משחית-טנקים ראשוני, מאולתר זה כונה: 75 mm Gun Motor Carriages M-3⁵. היה לו צוות של 5 ו-59 פגזים, נפיצים וחודרי-שריון.

משחית-הטנקים M-3 75 מ"מ.

לחיל הנ"ט הוקם בסיס הכשרות ואימונים מרכזי בטקסס. סג"ם לורנס מרכוס היה מהראשונים שנשלח למרכז זה שהיה למעשה ביה"ס לנ"ט. לורנס וחבריו היו צריכים לכתוב תוך כדי לימוד עצמי תורה חדשה ונהלים ראויים, לקבוע את תקן גדודי משחית-הטנקים וארגונם לקרב. גדי משחיתי טנקים כלל 35 קצינים ו-898 חיילים. פלוגת מפקדה עם מח' קשר, מח' שירותי חימוש ומח' הספקה,

⁴ Gabel, **Seek, strike, and destroy**, p. 18.

⁵ Comparison of American and German Ordnance (Extract), 1945, p. 35.

פלוגת סיור עם מח' פלסים בתוכה ושלוש פלוגות משחיתי-טנקים (זחל"מי נ"ט) GMC M-3 עם 3 מחלקות בפלוגה בנות 4 מט"נים כל אחת ובסה"כ 36 מט"נים בגדוד ועוד 18 תותחי נ"ם 37 מ"מ להגנה אווירית. לגדוד גם הוקצתה פל' חי"ר לאבטחה בת 108 חיילים.

לבסוף, גד' הנ"ט בו שרת לורנס והיה שייך קודם לדיביזיה ה-1, כונה עתה גד' משחיתי-טנקים 601 והוקצו לו רק שבעה שבועות של אימונים עם זחל"מי הנ"ט החדשים שקיבל לפני שנשלח מעבר לים לזירה האירופית, יחד עם דיביזיית החי"ר ה-1.

סגן לורנס מרכוס הפך למפקד מחלקת משחיתי-טנקים בת ארבעה מט"נים בגד' 601.

משחיתי-הטנקים מוטלים למערכה בצפון אפריקה

גדוד 601 הגיע יחד עם דיביזיית החי"ר ה-1 לבריטניה בראשית אוגוסט 1942. בחודש נובמבר 1942 היה גד' מט"נים 601 חלק מכוח המשלוח האמריקאי שנחת בצפון-אפריקה במסגרת מבצע "לפיד". בחודשים הראשונים, עד לביסוס צבא בעלות הברית באפריקה הצרפתית לא היה צורך לשתף את הגדוד בלחימה. מבחן האש הראשון שלו היה במערכה בתוניסיה בראשית חודש פברואר 1943.

בשלב הראשון של המערכה בתוניסיה, בחודשים פברואר-מרץ 1943 לחמו שני גדודי מט"נים בלבד: גד' 701 והגד' של לורנס – 601. דע עקא, שמפקדי צבא ארה"ב בזירה לא ידעו כייצד מפעילים אלמנט חדש זה בשדה הקרב ואיך משלבים אותו עם החילות האחרים כמו חי"ר, שריון, ארטילריה והנדסה. בנוסף הסתבר שהתו"ל לעצירת הטנקים הגרמניים כפי שנלמד בטקסס לא תאם את המציאות בשדות הקרב של צפון-אפריקה. הטנקים הגרמנים לא פעלו לבד, התקפת שריון גרמנית כללה תמיד שיתוף פעולה בין חיילי ובין זרועי כאשר הטנקים תוקפים יחד עם יח' חרמ"ש, ארטילריה ובסיוע צמוד של חיל האוויר. לכן גדודי המט"נים האמריקאים לא יכלו לעצור התקפה כזו לבדם.

גד' מט"נים 701 אשר פלוגותיו פוזרו בין יחידות אחרות לא עמד מול המתקפה הגרמנית, כמו שהיחידות אליהן צורף לא עמדו והוא מוגר מהר מאד. כך נשאר גדוד משחיתי-טנקים 601 גדודו של לורנס מרכוס, היחיד להלחם במערכת תוניסיה.

ב-16 בפברואר 1943 הוקצתה פלוגתו של לורנס לצוות-קרב B מדיביזיית השריון ה-1, להגנה על העיירה סביטלה שבדרום תוניסיה. פלוגת משחיתי-הטנקים נערכה בחזית צוות-הקרב בכוונה לעצור את הטנקים הגרמנים. למחרת בבוקר החלה ההתקפה הגרמנית בעוצמה של אגד-קרב חטיבתי אשר תקף בשלוש שדרות עם סיוע אוויר התקפי קרוב. כמחצית השעה החזיקו מעמד משחיתי-הטנקים וירו על הגרמנים אולם אז החלה נסיגה של החי"ר המאבטח שלא יכול היה לעמוד יותר מול האש הגרמנית

ובעקבותיו משחית-הטנקים לאחר שהשליכו כמה נרות עשן ובמסתור העשן החלו בתנועה לאחור אשר מהר מאד גרמה להתפוררות הארגון לקרב כשכל מט"ן דואג לעצמו.⁶ לורנס מרכוס, אשר מחלקתו נותקה משאר הפלוגה, המשיך לפקד עליה ולבקר את האש תוך פעולה בשני צמדים של מט"נים. בינתיים, התמקם לורנס בעמדת תצפית קרקעית על גבעה קטנה ממנה יכול היה לראות את האגף הגרמני ולהמשיך בבקרת האש. כאשר החלו משחית-הטנקים לסגת אבד לו הקשר אתם והוא נשאר בודד, רגלי, בשטח בין הגרמנים לאמריקאים הנסוגים. מחששו מנפילה בשבי קרע מפנקסו דפים עליהם רשם רשימות שנראו לו מסווגות, לעס אותם ובלע אותם. הגרמנים המשיכו להתקדם ואף מיקמו עמדת מרגמה בקרבת הגומה אותה חפר בקרקע על מנת להסתתר. לורנס החליט לנסות ולחבור רגלית ליחידתו. הוא קם והחל ללכת לאטו כאילו הוא אחד החיילים הגרמנים בלא למשוך תשומת לב. כך הצליח לורנס להסתנן דרך מערכי הגרמנים וכעבור יומיים מצא שוב את יחידתו שהתארגנה מחדש וכבר הכריזה עליו כנעדר.⁷ היה זה ממערב לסביטלה אשר צוות-קרב B לא הצליח להגן עליה ונסוג ממנה יחד עם המט"נים של גד' 601.

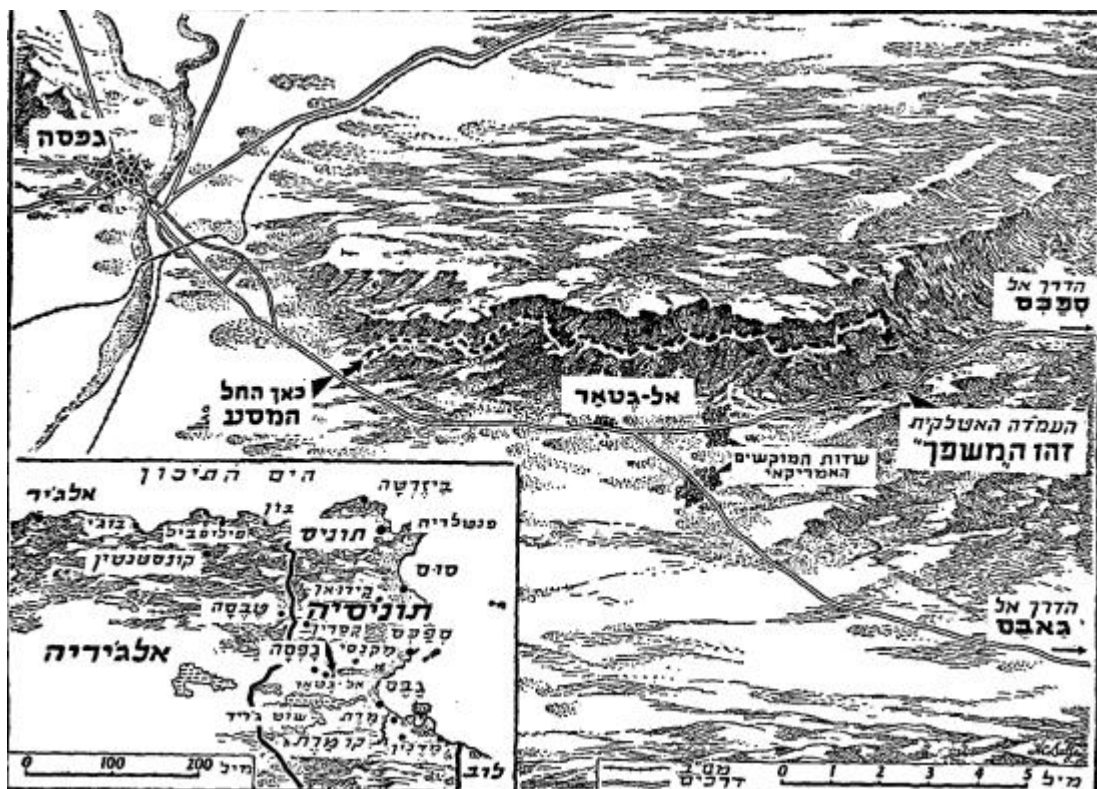
חיילי גד' משחית-טנקים 601 במערכה בצפון-אפריקה.

גדוד משחית-טנקים 601 נגד דיביזיית הפנצר ה-10 – הקרב על אל-גיטאר

⁶ George F. Howe, **The Mediterranean Theater of Operations NORTHWEST AFRICA: SEIZING THE INITIATIVE IN THE WEST**, Center of Military History U.S. Army Washington, D. C., 1993, p. 434.

⁷ The Dallas Morning News, Ibid.

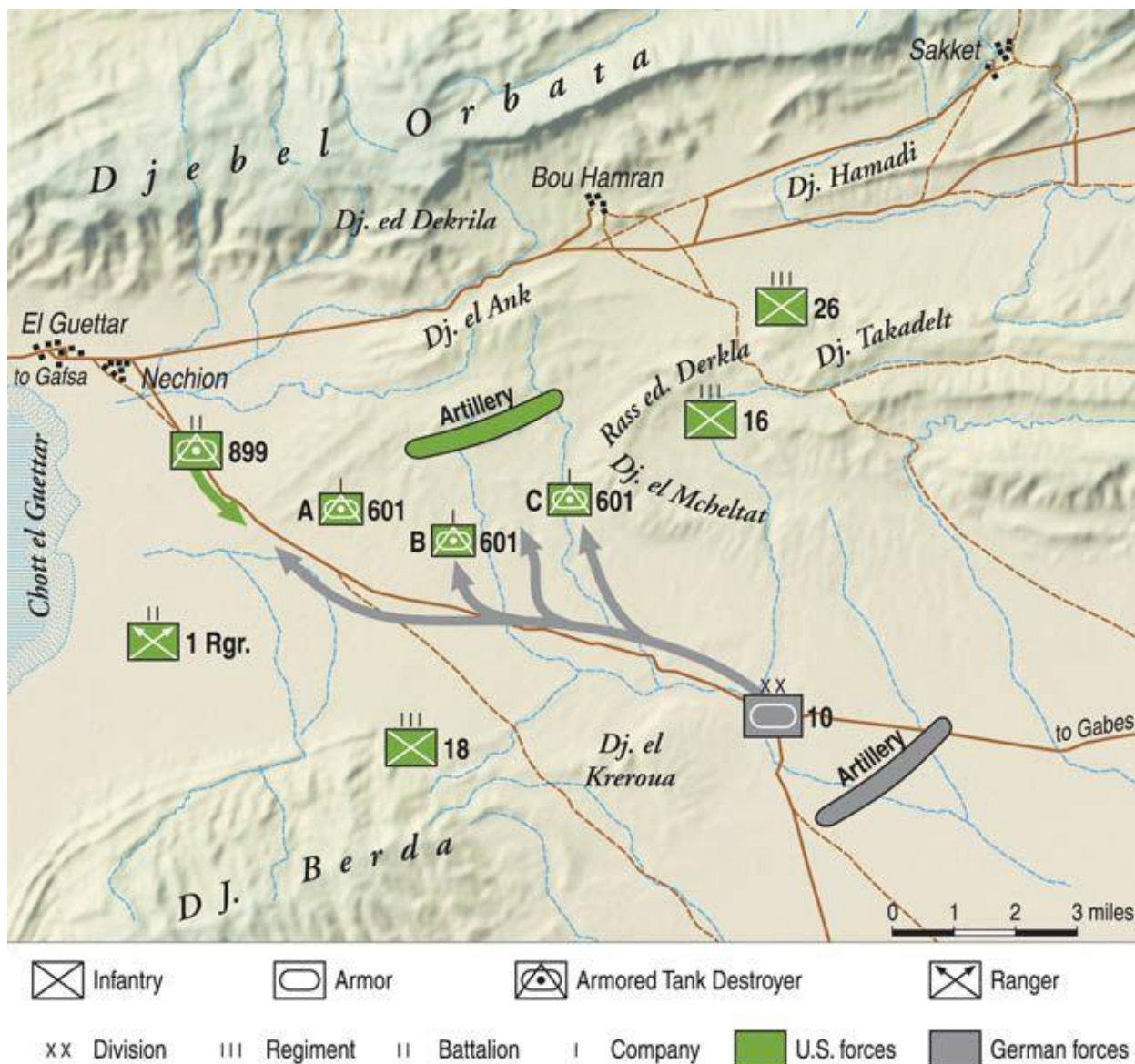
חודש לאחר התבוסה האמריקאית במערכת מעבר קאסרין עבר צבא ארה"ב בדרום תוניסיה למתקפה. מפקד הקורפוס ה-2 האמריקאי לוי פרנדנדאל הועבר מתפקידו ואת מקומו תפס גנרל ג'ורג' ס. פאטון. משימת הקורפוס של פאטון הייתה לתקוף מזרחה על מנת לחבור עם הארמיה ה-8 של מונטגומרי. המאמץ העיקרי הוטל על דיביזיית החי"ר ה-1 בפקודו של גנרל טרי אלן. על מנת לפתח את ההתקפה היה על הדיביזיה לכבוש את מעבר ההרים באזור אל גיטאר, עיירה שממוקמת הייתה במוצא הציר המוביל מהאזור ההררי לחופי הים התיכון על מנת לקדם את כוחותיה מזרחה לעבר חוף הים.

ב-18 במרץ 1943 כבש גדוד הרינג'רס הראשון את פסגות מעבר אל גיטאר ויחד עם חטיבת חי"ר 26 של הדיביזיה נערכו להגנה על השטחים השולטים על הציר משני עבריו וכמובן על העיירה אל-גיטאר עצמה.⁸ פלדמרשל ארוין רומל, מפקד קבוצת-השריון אפריקה, בהבינו את חשיבות מוצא הציר של אל-גיטאר כשטח מפתח, הטיל על דיביזיית השריון ה-10 לכבוש אותו מחדש. מפקד דיביזיה מס. 1 הטיל על גדוד משחיתי-הטנקים 601 להערך להגנה על מוצא הציר כ"רגל על הקרקע" להמשך ההתקדמות מזרחה.

⁸ קפיטן ר. אינגרסול, אנו עולים על אל-גיטאר, מערכות 54-55, פברואר 1949.

הגדוד נערך עם שתי פלוגות בחזית מצפון לציר ופלוגה שלישית בדרוג ולאחור תוך הקניית עומק למערך. שלושה גדודי ארטילריה של הדיביזיה נערכו בעורף גדי 601 כבסיס אש להמשך ההתקפה הדיביזיונית מזרחה ואילו גדוד הרינג'רס והחיי"ר על "הכתפיים" ההרריות.⁹ דיביזיית השריון ה-10 הגרמנית פתחה בהתקפה לילית בשעה 0300. הייתה זו הפעם הראשונה (והיחידה) במערכה בצפון אפריקה בה גדוד משחיתי-טנקים שלם, בהם לורנס מרכוס וחבריו, לחם בקרב גדודי מול דיביזיית שריון גרמנית.

הדיביזיה הגרמנית התארגנה בשלושה אגדי-קרב על בסיס חטיבת הטנקים ושתי חטיבות החרמ"ש שלה. הטנקים אתם נאלצו להתמודד לורנס וחבריו עם זחליימי הנ"ט שלהם היו ברובם מסוג "פנצר

⁹ ג'יימס אלטיירי, ראשי החנית, מערכות, ת"א, עמ' 238.

סימן 4" משופר עם תותח 75 מ"מ ארוך בעל מהירות לוע גבוהה שירה פגזי ח"ש עם גרעין טונגסטן-קרביד. זאת כאשר תותח ה- 75 מ"מ שברשותם היה צרפתי ישן דגם 1897 אשר הצטיין במלחמת העולם הראשונה. אולם חיילי גד' 601 למדו מהכשלונות של החודש הקודם והפעם גם זרעו שדה מוקשים בחזיתם. כאשר החלה ההתקפה הגרמנית היא הצליחה בתחילה לחלוף דרך מערכי החי"ר הקדומניים של הדיביזיה ואף להתגבר על מספר מערכי חי"ר בכתף הדרומית של המעבר. אולם המאמץ הגרמני העיקרי, על בסיס חטיבת הטנקים, אשר התקדם חזיתית על ציר הכביש, עלה על שדה המוקשים, 8 מהטנקים שלו נפגעו והכוח כולו נעצר. לורנס וחבריו החלו פוגעים בטנקים הגרמנים תוך החלפת עמדות ולבסוף עצרו אותם לאחר כשש שעות לחימה עד לשעה 0930. בשעה 1630 חידשו הגרמנים את התקפתם הפעם עם הובלת החרמ"ש באגפים. אולם הארטילריה הדיביזיונית יחד עם גדוד המט"ונים שירה עכשין פגזים נפיצים עצרו גם מהלך זה. בשעות הערב, דיביזיית שריון 10 הגרמנית הפסיקה את נסיונות התקיפה שלה ונסוגה תוך חילוץ כמה טנקים שנפגעו.

משחיתי-הטנקים בירי.

משחיתי-הטנקים ביחידתו של לורנס מרכוס הצליחו להשמיד 37 טנקים גרמנים מתוך 57 כלי רק"ם שהושמדו להם. יתרה מזו, הייתה זו הדוגמה היחידה במערכה בה גדוד משחיתי-טנקים הצליח לבלום התקפת שריון של דיביזיה גרמנית. קרב גבורה זה עלה לגדוד 601 ב- 14 הרוגים ו- 21 מתוך 31 משחיתי-הטנקים אתם החלו את הקרב. למזלו של לורנס מרכוס משחית-הטנקים שלו לא נפגע והיה בין העשרה ששרדו.

חודשיים לאחר קרב אל-גיטאר בחודש מאי 1943 נפגע משחית-הטנקים של לורנס בתקיפה אווירית, סגן לורנס מרכוס, אשר מונה בינתיים למפקד פלוגת משחיתי-טנקים, נפצע באופן בינוני כאשר זרועו השמאלית רוסקה בין המרפק לכתף וכן נשברו לו מספר צלעות. לורנס פונה לארה"ב לטיפול רפואי ממושך ושיקום. כאשר החלים לאחר כמה חודשים בשנת 1944 המשיך לשרת תקופה קצרה בתפקידי

הדרכה ב"פורט הוד", בביה"ס למשחיתני-טנקים, ואז בעצת רופאיו השתחרר מהשירות הצבאי בדרגת קפטן.

על לחימתו במערכה בצפון אפריקה העניקו לו הצרפתים פעמיים את עיטור "צלב המלחמה", כיוון שיחידתו כפופה הייתה מרבית התקופה לקורפוס ה- 19 הצרפתי ובצבא ארה"ב הוא זכה ב"לב הארגמן", העיטור המוענק על פציעה בקרב.

לאחר המלחמה

לורנס מרכוס חזר לעירו דלאס בטקסס ולעסק המשפחתי אשר במשך הזמן הפך למנכ"ל וליו"ר מועצת המנהלים של תאגיד "ניימן-מרכוס".

